

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Diplomová práce

TICHO
VE FOTOGRAFII

BcA. Jana Černá

Plzeň 2018

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Katedra výtvarného umění
Studijní program Výtvarná umění
Studijní obor Multimediální tvorba
Specializace Užitá fotografie

Diplomová práce

TICHO
VE FOTOGRAFII

BcA. Jana Černá

Vedoucí práce: prof. Mgr. Štěpán Grygar
Katedra výtvarného umění
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara
Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2018

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně
a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2018

Za odborné vedení a rady děkuji
Štěpánu Grygarovi,
za pomoc při realizaci a instalaci
Václavu Marianovi.

Děkuji také Vojtěchu Aubrechtovi,
za provedení celým šestiletým studiem.

Obsah

1	Mé dosavadní dílo v kontextu specializace _____	1
2	Téma a důvod jeho volby, cíl práce _____	2
	2.1 Cíl práce	2
	2.2 Téma a důvod jeho volby	3
	2.3 Zvuk ve vizuálním světě, barva v audiofonickém světě	4
	2.4 Svět vydesignovaný extroverty pro extroverty	7
3	Proces přípravy, proces tvorby _____	14
4	Popis díla, technologická specifika, přínos práce pro daný obor _____	16
5	Seznam použitých zdrojů _____	18
	a) Knižní a periodická literatura	18
	b) Internetové zdroje	18
6	Resumé _____	20
7	Seznam příloh _____	21

Quiet people have the loudest minds
- **Stephen Hawkin**

1 Mé dosavadní dílo v kontextu specializace

Po zakončeném bakalářském studiu, kde jsem se zabývala především zátiším a vizuální hrou, navazuji v magisterském studiu soustředěním se na hru s konceptem. Zabývám se společenskými či sociálními fenomény a problémy. Například problémem dopadů oděvního průmyslu na životní prostředí nebo fenoménem synestezie. Co jsem však neopustila, je snaha o apel na divákův osobní prožitek, který má být ve všech směrech jedinečný a neopakovatelný.

Touto prací volně navazuji na sérii *Hearing Photography*¹, která zkoumala jev zvaný synestezie - propojení dvou nebo více smyslů, při kterém se stimulací jednoho automaticky a nedobrovolně aktivuje v mozku prožitek dalšího². V praxi to znamená, že jsou někteří lidé schopni například vidět zvuky, slyšet barvy nebo třeba vnímat chuť hudebních tónů. Více o tomto tématu v kapitole 2.3. Jelikož tento fenomén sama zažívám, sérií *Hearing Photography* jsem zkoumala možnosti zvukových zážitků spojených s vizuálním vjemem a narozdíl od této práce jsem se snažila výraznost tohoto jevu vizuálním dílem podpořit.

V dosavadním díle jsem postupně překonávala konvenční způsob prezentace média fotografie - zavěšení jednotlivých fotografií na stěně - k modernějšímu způsobu - instalaci v prostoru³, aktivně zasahující do divákova prostředí, až téměř k přeměně fotografie v samostatný objekt.⁴

¹ Příloha 1

² Discover Your Synesthesia - What Is Synesthesia?. Synesthesia Meditation - discover your synesthetic abilities [online]. Dostupné z: <https://synesthesia.com/blog/what-is-synesthesia/>

³ Příloha 2

⁴ Příloha 3

2 **Téma a důvod jeho volby**

2.1 Cíl práce

Cílem práce je vytvořit sérii fotografií, která v autorově synestetickém vnímání působí tiše (viz podkapitola 2.2) a následně ji aplikovat jako výstavní soubor, vyčleňující konkrétní prostor v celkovém prostoru galerie. Samotná instalace má být primárně nositelem zamýšlené atmosféry, rozdílné od zbytku prostoru a fungovat uceleně na konkrétním vybraném místě (v prostorách prvního patra plzeňské Papírny⁵). Tento výtvarný soubor má v propojení provedení díla i instalace apelovat na introvertní aspekty povahy, vyzdvihovat schopnost introvertního vnímání - kreativního myšlení, přemýšlivosti, představivosti a umírněnosti - za účelem vytvoření jedinečného osobního zážitku pro diváka. Má upřednostňovat a nabádat k pohroužení se do sebe, ke zklidnění a zároveň netradiční instalací překonat zavedené vnímání fotografie jako dekoračního prvku, až k vytvoření uceleně působícího prostředí s osobitou atmosférou, ve kterém se divák nachází.

Teoretická i praktická část této práce má vyjádřit - způsobem mě blízkým - osobní postoj k problému ideálu extroverze, vyskytujícím se v současném západním světě a zaměřit se na klady, které introvertismus, jako obecný povahový rys, nabízí. Teoretická část si navíc kromě popisu tvorby i provedení díla klade za cíl stručně analyzovat současný západní svět z hlediska (Jungových) psychologických typů, nastínit problémy, které nastávají nesprávným chápáním opozic

⁵ Příloha 4

extrovertismu a introvertismu a uvést na pravou míru některé omyly a mýty, které obecně často považujeme za pravdivé.

2.2 Téma a důvod jeho volby

Jelikož médium fotografie nezaznamenává zvuky, může znít název práce *Ticho ve fotografii* jako metafora nebo oxymoron. Pro mě je však velice reálný. Jak jsem zmínila v předchozí kapitole, sama zažívám jev synestezie a můj mozek překládá obrazové vjemy částečně jako zvuky. Hledání ticha ve vizuálním umění je pro mě tedy celoživotní honbou. I takové práce však výjimečně nalézám.⁶ Moje synestezie má vliv na mou vlastní tvorbu, ovlivňuje, zda se mi obrazový vjem (například, ale nejenom, umělecké dílo) líbí nebo ne a hrála roli i při výběru názvu pro mou diplomovou práci.

Myšlenka za tímto názvem však spočívá primárně v jeho propojení s introvertním světem. Sama se řadím mezi introverty, ale dlouhá léta jsem termíny extroverze a introverze chápala nesprávně a jak jsem zjistila, nejsem výjimka. Komplexního náhledu na tuto problematiku se mi dostalo díky Susan Cane, autorce knihy *Ticho, síla introvertů ve světě, který nepřestává mluvit*. Názvem díla tedy reaguji i na její práci a snažím se téma zpracovat vlastním způsobem.

Rozhodla jsem se propojit svou schopnost synestezie s výhodami introvertní povahy a realizovat téma vyzdvihující sílu a potenciál introvertů v reakci na uvědomění si, jaký dopad může mít nepochopení pro tento typ myšlení v dnešním extrovertně orientovaném západním světě na introvertní jedince.

⁶ Příloha 5

2.3 Zvuk ve vizuálním světě, barva v audiofonickém světě ...

Jak jsem již popsala, je můj pohled na vizuální díla díky synestezii značně ovlivněn dalším smyslovým vjemem - zvukem. Tento zvukový vjem je nepodmíněný a nedobrovolný a vědomě jej nelze ovlivnit.

Synestezie má však mnoho různých podob. Tou nejčastější je podle všeho spojení grafémů - číslic či písmen s barevným vjemem. Dalšími častými spojeními jsou například fotismus (barevné slyšení) a fonismus (zrakové vjemy doprovázené sluchovými)⁷, ale existuje například i propojení časových jednotek, bolestivých pocitů nebo emocí s barvami, zvuků s chutěmi, vizuální vjemy nebo zvuky s fyzickými pocity atd. Tento jev se podle zdrojů vyskytuje asi u 1 ze 2000 osob⁸ (tato informace však záleží také na zdroji, z jakého čerpáme, lze najít poměr 1 : 24 – 1 : 2400). Mnoho lidí, kteří synestezii zažívají, přitom dlouho netuší, že se jedná o tak vzácný jev. Je pro ně totiž tak přirozený, že je nenapadne předpokládat, že by jej ostatní lidé nezažívali.

Dnes je již jednoznačně prokázáno, že nejde o asociaci s konkrétní vzpomínkou, jak by se mohlo na první dojem zdát, především u toho nejčastějšího typu synestezie: grafém -> barva.

“Viděl někde trojku namalovanou modře, a tak si to pamatuje” (...) Je jednoznačně prokázáno (nejen „selským rozumem“), že nejde

⁷ Představivost. Wikisofia. [online]. Copyright © 2013 ISSN [cit. 02.04.2018]. Dostupné z: <http://www.wikisofia.cz/wiki/P%C5%99edstavivost>

⁸ Synesthesia Statistics | Neurological Numbers. *Synesthesia Test / Are Your Senses Crossing Paths?* [online]. Copyright © Copyright Synesthesia Test. All Rights Reserved [cit. 22.04.2018]. Dostupné z: <https://www.synesthesiatest.org/blog/synesthesia-statistics>

o vzpomínky. Všichni jsme viděli barevné abecedy a praví synestetici se z nás nestali.”⁹

Existují diagnostické testy, které prokazují přirozenost výskytu tohoto jevu. Přestože některé variace synestezie nelze skutečně otestovat, lze díky takovému testu alespoň přiblížit přirozenost výskytu tohoto jevu zbývajícím 1999 osobám ze 2000.¹⁰

První zmínka o synestezii se datuje k roku 1812 a tento jev se až v nedávné době začal těšit většímu zájmu odborníků i veřejnosti. Proto může být těžké projevy synestezie sledovat do minulosti. Reaguji na výzkumy odborníků, kteří dávají do souvislostí synestezii a umění. Dlouhodobě toto propojení studuje například historička umění Greta Berman, která se zabývá možnostmi výskytu synestezie u známých umělců historie. Vychází především z jejich myšlenkových záměrů a studií konkrétních děl (“Nemyslím si, že Monet byl synestet. Snažil se reflektovat fyzickou scénu, dívaje se přitom přímo na krajinu a nikoli smyslový vjem, který z ní měl.”¹¹) nebo doktor Hugo Herman, který ve své hypotéze obhajuje odvážné tvrzení, že veškeré umění je v základu podloženo fenoménem synestezie. Poslední zmíněné podání na mě však působí již velmi silně pseudovědecky a nerada bych zde zacházela do větších detailů, neboť v žádném ohledu nejsem odborníkem a touto problematikou se zabývám pouze okrajově.

⁹ Chuť tónu, barva čísla; Synestezie – dar, o němž se moc nemluví. Časopis Vesmír. [online]. Copyright © VESMÍR, spol. s [cit. 30.03.2018]. Dostupné z: <https://vesmir.cz/cz/casopis/archiv-casopisu/2009/cislo-12/chut-tonu-barva-cisla-synestezie-dar-nemz-se-moc-nemluvi.html>

¹⁰ Příloha 6

¹¹ Why Do So Many Artists Have Synesthesia? - Science of Us. THE CUT: Style. Self. Culture. Power. [online]. Copyright © 2018, New York Media LLC. [cit. 10.04.2018]. Dostupné z: <https://www.thecut.com/2016/07/why-do-so-many-artists-have-synesthesia.html>

Dovolím si zde ale pro doplnění malou vsuvku, jelikož impulzem pro uvědomění si mé vlastní synestezie se stala právě jedna z přednášek dějin umění s Dušanem Brozmanem. Pan Brozman mluvil o díle Vasilije Kandinského, konkrétně o jeho kompozicích, které maloval v návaznosti na poslechu symfonických skladeb.¹² Zdůrazňoval, že existuje mnoho druhů synestezie a ta se navíc vyskytuje u mnoha dalších umělců (zmiňoval například také Edvarda Muncha, který popisoval jedno ze svých děl v barvách emocí). Při této přednášce, ve dvaadvaceti letech, jsem si poprvé uvědomila, že jev, který přirozeně zažívám, pravděpodobně nevnímají všichni, jak jsem se doposud domnívala.

Zpět k odborným podkladům tématu: umění a synestezie jsou skutečně nezřídka propojené. Synestety najdeme mezi básníky, hudebníky, malíři i dalšími umělci. “Předpokládá se, že synestetici mají zvýšenou kreativitu především proto, že jsou schopni vytvářet smysluplné asociace mezi jinak běžně nesouvisejícími podněty. Tomu odpovídá skutečnost, že mezi umělci je vysoký výskyt synestetiků. Mezi nejznámějšími to byli Rimbaud, Skrjabin, van Gogh, Kandinský, Nabokov, Poe, Baudelaire, Lizst, Schubert, Beethoven a další.”¹³ Synestezii najdeme nezřídka i v dílech současných. V malbě i v objektovém umění lze zmínit například Carol Steen¹⁴, vnímající nepříjemné fyzické pocity jako barvy, barvy jako zvuky, grafémy jako barvy i mnoho dalších typů synestezie. Ve fotografii pracuje se synestezí například Marcia Smilack¹⁵, která vnímá vizuální vjemy jako fyzické pocity. Synestezie je také rozšířena mezi hudebníky.

¹² Příloha 7

¹³ Synestézie. OSEL.CZ [online]. Dostupné z: <http://www.osel.cz/6200-synestezie.html>

¹⁴ Příloha 8

¹⁵ Příloha 9

Například Sean Day je schopen vnímat hudbu jako barevné, pohybující se obrazce a často komponuje hudbu podle toho, jaký vizuální vjem chce ze skladby mít.¹⁶

Jak přesně k synestezii dochází a jak je možné vnímat vjem vázaně na jiný, když jeden z nich není reálně přítomen? Přestože se zkoumání synestezie těší stále větší oblibě vědců, její podstata zatím nebyla plně objasněna. Nejčastější hypotézy spekulují nad genetickou predispozicí. Vychází z předpokladu, že oblasti v mozku, určené pro vnímání okolních jevů jsou před a těsně po narození propojeny a až následným vývojem a rozvíjením jednotlivých oblastí dochází k přerušení těchto spojení. Pravděpodobně díky přítomnosti konkrétního genu pak u určitých lidí k úplnému přerušení nedojde, následkem čehož jsou schopni propojovat automaticky smyslové vjemy i později a často po celý život. Této teorii nahrává fakt, že pravá synestezie je ve většině případů dědičná.¹⁷

2.4 Svět vydesignovaný extroverty pro extroverty

Vedle synestezie je introvertismus dalším velkým tématem - ve skutečnosti tématem primárním - mé práce.

Mnoho lidí, i samotných introvertů, vnímá introvertismus jako vlastnost, kterou je potřeba změnit. Za ideál a vzor zdravého chování je obecně považován extrovert a pro introvertní tendence často chybí pochopení a akceptace v profesním i v osobním prostředí. Proč nejsme přirozeně schopni vnímat existující výhody v introvertním zaměření mysli, vážít si jich a naplno je rozvíjet? V mnohém mají introvertní jedinci potenciál

¹⁶ sean-day. Synesthesia [online]. Dostupné z: <http://www.daysyn.com/sean-day.html>

¹⁷ viz. 8

extroverty předčit. (Obecně bývají introverti schopni mnohem silnější koncentrace, kreativity a v menší míře chybovat, díky přirozené averzi vůči riskování a impulznímu chování ...).

Žijeme ve světě, ve kterém panuje ideál extroverze. Z toho důvodu se mnoho introvertů cítí celý život méněcenně. Není divu, že mnoho z nich se s extroverty snaží držet krok a změnit svou přirozenost za účelem přijmutí od okolí. Psychika jednotlivce tím však trpí, nutně dochází k pocitům nedostatečnosti a neporozumění a svět se tím v důsledku připravuje o velký potenciál.

“Rádi tvrdíme, že si ceníme individuality, ale příliš často obdivujeme jeden typ individuality - ten, kterému nevadí projevovat se na veřejnosti. (...) Extroverze je nesmírně atraktivní osobnostní rys, ale my jsme z ní udělali normu, která nás ovládá a které se většina z nás musí přizpůsobit. (...) Bezmyšlenkovité přijímání ideálu extraverze však představuje vážnou chybu. Některé z našich největších myšlenek, uměleckých děl a vynálezů - od teorie evoluce, přes van Goghovy Slunečnice až k osobním počítačům - vycházejí od tichých a přemýšlivých lidí, kteří se dokázali přeladit na svůj vnitřní svět a vytáhnout z něj ukryté poklady.”¹⁸

Přesto se dnes i v odvětvích, dříve spojovaných s intelektuální povahou, setkáváme s požadavky odpovídajícími téměř výlučně extrovertním typům. Průbojnost se stává důležitější než potenciál, schopnost vystupovat se cení více, než samotná kvalita výstupu. Máme tendence “hodnotit knihy podle obalu” a “kupovat tu, která překřičí všechny ostatní”. Proč tomu tak je? Vytvořili jsme si společnost, ve které jsou

¹⁸ viz 30, s. 16 - 17

vyzdvihovány ty nejatraktivnější vlastnosti jako žádoucí. Reklamy nám neprodávají jen fyzické produkty, ale i ideu osobnosti, kterou si s pořízením produktu kupujeme a podmiňujeme jí úspěšnost či neúspěšnost v životě a ono kýžené životní štěstí. Často se bohužel zdá, že jsme si zkrátka zvykli následovat hlas, který nejlépe upoutá, který nás oprostí od břímě samostatného kritického myšlení. Je bohužel velice jednoduché zaměnit schopnost výřečnosti za skutečnou obsahovou kvalitu.

Faktem je, že se introverti často potýkají se stejným druhem problémů, jako další menšinové nebo znevýhodněné skupiny, ať už jde o rasový, gendrový, věkový nebo názorový podtext. Často jsou přehlíženi nebo mohou být i utlačováni či napadáni, protože ideově nezapadají do vykonstruované nadřazenější skupiny, přestože jejich potenciál není o nic méněcennější.

Idea introvertismu je mnohokrát nesprávně zaměňována s psychickým problémem, s úzkostí, stydlivostí, nezdvořilostí až misantropií. Pravdou je, že hranici například mezi stydlivostí a introvertismem se doposud nepodařilo přesně definovat. Přestože se tato i další vlastnosti s introvertismem občas překrývají, nejsou pro jeho definici určující. Termíny introverze a extroverze zpopularizoval ve své knize Psychologické typy psycholog Carl Gustav Jung. “Extrovertní zaměření je motivováno zvnějšku a je řízeno vnějšími, objektivními činiteli a vztahy. Introvertní zaměření je motivováno zevnitř a je řízeno vnitřními, subjektivními činiteli.”¹⁹ Malé procento lidí se nachází přibližně uprostřed mezi introverzí a extroverzí a přirozeně netíhne ani k jednomu z těchto

¹⁹ Obecné typy. Carl Gustav Jung. [online]. Dostupné z: <http://jung.sneznik.cz/psychologie.htm>

typů. I pro takový typ existuje pojem: ambivert.²⁰ Bezpochybnou výhodou ambivertů je především variabilita schopností a přizpůsobivost.²¹

Ve skutečnosti jde u všech psychologických typů spíše, než o jednoznačně definované kategorie, o určitou škálu, do které zasahují další aspekty povahy každého jedince. “Neexistuje nic takového jako čistý extrovert a čistý introvert. Takový člověk by žil v blázinci.”²² To jsou slova samotného profesora Junga. Jung tvrdí, že výsledná osobnost je vždy kombinací typů ve vědomé i nevědomé rovině. “Typ není ani ve své vyhraněné a absolutizované podobě jednolitým; vůči převládající orientaci ve vědomí existuje opozice v nevědomí. Tedy: vědomá extraverze je provázena nevědomou introverzí. (...) Čím extrémnější je zaměření vědomí, tím více je nevědomí těhotné opakem.”²³

Přestože by se mohlo zdát, že tendence k extrovertismu či introvertizmu jsou určeny hlavně prostředím a výchovou, mnoho výzkumů dokazuje, že je ovlivňují vrozené aspekty zakódované v naší genetické informaci. Do jaké míry určuje genetická predispozice naší osobnost? Na Asijském a Africkém kontinentu se ideál extroverze zdaleka nevyskytuje v takové míře, jako v Evropě a Americe. Evropané a Američané jsou potomky především stěhujících se národů a lze tedy na základě určitých přirozeností pro oba psychologické typy předpokládat, že jejich předci

²⁰ Ambiversion. Meanings and Definitions of Words at Dictionary.com [online]. Copyright © [cit. 22.04.2018]. Dostupné z: <http://www.dictionary.com/browse/ambiversion>

²¹ Centrovert. Wikipedie. [online]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Centrovert>

²² JUNG, Carl Gustav et al. *Rozhovory s C.G. Jungem*. Překlad Ondřej Fafejta. Vydání první. Praha: Portál, 2015, s. 172-173. ISBN 978-80-262-0914-0.

²³ ŠIROKÝ, Hugo. *Analytická psychologie C.G. Junga*. Vyd. 1. Brno: Bollingenská věž, 1990, s. 48. ISBN 80-900200-0-3.

byli extrovertnější než ti, kteří zůstali doma, a jejich geny se šířily na jednom místě.²⁴

Dlouhodobý projekt profesora Jerome Kagana, zahájený v roce 1989 a pokračující přes dvě dekády, popsany v knize *The Long Shadow of Temperament*, dokázal ověřit dosud nezjištěné průsečíky mezi vrozeným genetickým předpokladem a pozdějším vývojem osobnosti. Kagan našel díky dlouhodobému výzkumu na 500 dětech (a později mladých dospělých) spojení mezi citlivostí nervového systému, řízeného výkonným orgánem uvnitř limbického systému, nazývaným amygdala a pravděpodobností budoucího rozvinutí introverze či extroverze. Amygdala, nazývaná též emoční mozek, přebírá vládu nad tělem v reakci na impulzivní nebezpečné podněty a reaguje asociativně²⁵. Ovládnutí amygdalou poznáme ve chvílích, kdy nad situací přestáváme racionálně uvažovat a chováme se instinktivně.²⁶ Může za to, že se sehne, pokud nám letí do obličeje míč nebo dá podnět k útěku, když se ocitneme v blízkosti nebezpečného zvířete. Citlivost této části mozku má pak za následek to, jakým způsobem jedinec nové a neznámé vjemy zpracovává. Čím citlivější amygdala, tím větší pravděpodobnost, že se z jedince stane střídmejší, přemýšlivá osoba, stranící se výrazných situací, které by citlivou amygdalu zbytečně nepříjemně dráždily. A naopak, čím méně citlivým “emočním mozkiem” jsme obdařeni, tím vyšší šance pro aktivní a průbojnou osobnost. Citlivost amygdaly testoval Kagan na čtyřměsíčních dětech - v době, kdy dětský mozek nemá ještě

²⁴ Olson, Kenneth R. *Why Do Geographic Differences Exist In The Worldwide Distribution of Extraversion and Openness to Experience? The History of Human Emigration as an Explanation*, *Individual Differences Research* 5, č. 4 (2007):275-288

²⁵ Když za nás myslí had. *Psychologie.cz* [online]. Copyright © Copyright Mindlab s.r.o. [cit. 01.04.2018]. Dostupné z: <https://psychologie.cz/kdyz-za-nas-mysli-had/>

²⁶ Co je to amygdala | *Slovníček pojmů*. Kurzy a školení emoční inteligence a osobního rozvoje | APAS [online]. Dostupné z: <https://apas.cz/slovnicek-pojmu/amygdala/>

dostatek zkušeností a musí tedy reagovat výlučně instinktivně. Kagan testoval u dětí citlivost na nepříjemné a neznámé vjemy - praskající balonky, rychle se míhající barevné předměty před očima, pach alkoholu... Po tomto prvním testování vznikly tři základní kategorie - asi 20 % dětí se narodilo s vysoce citlivou amygdalou, dalších 40 % s nízkou citlivou a zbylých 40 % se nacházelo někde mezi těmito dvěma extrémy. Mnoho z testovaných dětí se v následujících letech opakovaně do laboratoře vracelo na další testy a potvrdilo Kaganovu hypotézu. Kagan tak prokázal nejen existenci vrozeného temperamentu (kterou popírala předchozí, a bohužel často ještě současná, psychologie velice oblíbená empiristická teorie osobnosti, která vnímá dítě jako “nepopsaný list papíru” a za hlavní činitele ovlivňující rozvoj osobnosti považuje sociální prostředí²⁷), ale i spojení onoho temperamentu se sklony k introverzi či extroverzi.²⁸ Proč ale tento model odpovídal jen ve většině a nikoli ve všech případech? Je nutné si uvědomit, že v tak komplexní a složité oblasti, jako je vývoj psychiky a osobnosti, nelze spoléhat jen na jeden vývojový faktor. Jak upozorňuje Kagan sám, na výsledku se vždy podílí faktorů více. Některé mohou být vrozené, jiné získané zkušeností.²⁹

Ať už je vaše osobnost spíše vrozená nebo získaná, extrovertní či introvertní, jde stále o přirozenost, která by neměla být potlačována na úkor upřednostnění jiných vlastností. Svět potřebuje výrazné osobnosti, které se dokáží prosadit i tiché myslitele, schopné hluboké

²⁷ Vyvojova psychologie-teorie. Specializacni Studium Vychovneho Poradenstvi [online]. Dostupné z: <http://www.ssvp.wz.cz/Texty/vyvojovkateorie.html>

²⁸ KAGAN, Jerome. *The long shadow of temperament* [online]. Cambridge, MA: Belknap Press of Harvard University Press, 2004 [cit. 2018-04-22]. Dostupné z: <http://site.ebrary.com/lib/natl/Doc?id=10314313>.

²⁹ viz 30, s 123

koncentrace. Přestože dnešní svět nahrává extrovertům, neznamená to, že introvert nemůže vést kvalitní a šťastný život. Je důležité si uvědomit a nadále rozvíjet své přednosti a pracovat také na svých nedostatcích. K funkční societě totiž lze dojít pouze podpořením aspektů její diverzity a nikoli snahou o eliminaci zdánlivě nehodících se částí.

Tiché typy introvertů proplouvají nepozorováni naším světem. Bývají podceňováni, odrazováni, jejich potenciál padá za oběť ideálu extroverze. Přirozeně o sobě pochybují, a tak, ukryti před září světél pozornosti, rozvíjí myšlenky o filosofických hloubkách života, přemýšlí nad padajícími jablky, teoriemi kvantové fyziky i vzniku černých děr, píší neuvěřitelné příběhy o čarodějnických učních, malují slunečnice a hvězdné oblohy, promýšlí inovační způsoby využití technologií pro společnost. Rozvíjí své vnitřní vybavení v klidu, v tichu. Ticho je pro introverzi specifické - introvert jej typicky vyhledává a sám se mu adaptuje. Dokáže totiž ocenit jeho přínos.³⁰

Svou práci (výstavní sérii) jsem vytvořila tak, aby v ní introvertní přemýšlivé osobnosti mohly nalézt útočiště. Aby podněcovala představivost a přemýšlivost a zároveň se divák mohl při prohlídce cítit bezpečně, v úkrytu před pozorností druhých.

³⁰ CAIN, Susan. *Ticho: síla introvertů ve světě, který nikdy nepřestává mluvit*. Vyd. 1. V Brně: Jan Melvil, 2012. 383 s. ISBN 978-80-87270-43-1.

3 Proces přípravy, proces tvorby

V procesu přípravy hrálo velkou roli samostudium, založené na vlastní zkušenosti a četbě filosofických i psychologických děl, mezi které patří například studie profesora Jerome Kagana, teoretické práce Carla Gustava Junga nebo Susan Cain. Díky předchozím pracím jsem si vyzkoušela různé druhy instalací a v rámci možností si ověřila jejich funkčnost a účinek na pozorovatele. Tyto zkušenosti jsem aplikovala v procesu tvorby praktické části této práce, jelikož jsem cílila na konkrétní dojem, popsany v kapitole 2.1.

Proces tvorby by se dal popsat jako určitá reakce na získaná zjištění, kterou se snažím vyjádřit osobní postoj k problému. Co se týče práce na samotných obrazových materiálech, soustředila jsem se na intuitivní vedení v popředí se svou schopností synestezie. Pro můj zvukový zážitek z vizuálních vjemů nehraje roli barva ani saturace, ale spíše kontrasty a pohyb. Dá se říct, že klidnější obrazy s nevelkým kontrastem jsou tiché, naopak kontrastní, velmi členité nebo pohyblivé obrazy zaznamenávám jako zvukově výrazné. Tato pozorování jsem do procesu tvorby využila jako vodítko při tvorbě této výtvarné série. Vznikl tak soubor velice světlých, jemných a nekontrastních fotografií, které, přestože vychází z objektivního světa a postprodukčně s nimi nebylo manipulováno co do obsahu, působí velmi často abstraktně.³¹

Samotný proces tisku a následná instalace obrazových materiálů se podílely na výsledku stejně, jako proces přípravy - fotografování a postprodukční zpracování. Při instalaci jsem aktivně pracovala

³¹ Příloha 10

s prostorem. Prostorem zaplněným, ale především s prostorem prázdným (v jednotlivých fotografiích i v instalaci jako celku), ve kterém spatřuji neomezené možnosti a potenciál.

4 Popis díla, technologická specifika, přínos práce pro daný obor

Uměleckým dílem této práce je autorská výstava ve vybraném konkrétním prostoru, v prvním patře plzeňské Papírny. Výstava proběhla ve dnech 16. - 18. 4. 2018 a byla vytvořena ze dvanácti samostatných velkoformátových fotografií umístěných v prostoru (za rohem) vedle vchodových dveří³². Tento prostor jsem si vybrala cíleně. Divák odtud může jednoduše nenápadně pozorovat většinu zbylého prostoru, kde se často konají veřejné akce, ale přitom nebyť přímo pozorován nově příchozími. V průběhu výstavy jsem si povšimla lidí, procházejících skrz tento velký prostor - většinou šlo o účastníky kurzů mířících do tanečního sálu, umístěného diagonálně od vchodu na vzdálené straně Papírny. Návštěvníci si při příchodu nově vzniklé instalace nevšimli, upoutala je až v případě, kdy se vraceli zpět a instalaci tak měli přímo před očima - vedle dveří, ke kterým měli namířeno. Zde vznikla příjemná paralela s introvertní povahou a s jevem, který na sobě pozorují od dětství - tedy že nenápadně pozorovat a z pozorování čerpat informace o nových situacích mi bylo vždy příjemnější, než se do těchto situací bez prodlení aktivně zapojovat. Krátká doba trvání výstavy vytváří další podobnou paralelu, odkazující k nesmělosti, snaze neupozorňovat na sebe, nevnucovat se. V neposlední řadě nabízí instalace divákovi částečný úkryt a osamocení ve velkém prostoru Papírny, díky způsobu členění prostoru pomocí velkoformátových fotografií, tisknutých na velmi tenkém, lehkém papíře.

³² Příloha 11

Tisky byly zavěšovány do volného prostoru.³³ Snažila jsem se je tak vymanit z konvenčního způsobu umístění na stěně a vnímání pouze jako dekoračního prvku a dostat je do přímé konfrontace s divákovým prostorem. Fotografie samotné prakticky tento prostor určují a tak překonávají tento klasický, konvenční formát, tolik typický právě pro prezentaci média fotografie.

³³ Příloha 12

5 Seznam použitých zdrojů

a) Knižní a periodická literatura

1. CAIN, Susan. *Ticho: síla introvertů ve světě, který nikdy nepřestává mluvit*. Vyd. 1. Brno: Jan Melvil, 2012. 383 s. ISBN 978-80-87270-43-1.
2. JUNG, Carl Gustav et al. *Rozhovory s C.G. Jungem*. Překlad Ondřej Fafejta. Vyd. 1. Praha: Portál, 2015. 301 stran. ISBN 978-80-262-0914-0.
3. ŠIROKÝ, Hugo. *Analytická psychologie C.G. Junga*. Vyd. 1. Brno: Bollingenská věž, 1990. 69 s. ISBN 80-900200-0-3.
4. Olson, Kenneth R. *Why Do Geographic Differences Exist In The Worldwide Distribution of Extraversion and Openness to Experience? The History of Human Emigration as an Explanation*, Individual Differences Research 5, č. 4 (2007):275-288.
5. Neckář, Marcel. *Synestetické souvislosti asociativních procesů a symboliky barev*. Bakalářská práce. České Budějovice, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, Ateliér arteterapie, 2008.
6. Sugimoto, Hiroshi. *Seascapes*. Los Angeles: Museum of Contemporary Art, 1994. ISBN: 0-914357-32-8.
7. Šigut, Jiří. *Záznamy*. Karlovy Vary: Galerie umění Karlovy Vary., 2004. ISBN: 80-85014-52-1.

b) Internetové zdroje

1. Discover Your Synesthesia - What Is Synesthesia?. Synesthesia Meditation - discover your synesthetic abilities [online]. Dostupné z: <https://synesthesia.com/blog/what-is-synesthesia/>
2. Představivost. Wikisofia. [online]. Copyright © 2013 ISSN [cit. 02.04.2018]. Dostupné z: <http://www.wikisofia.cz/wiki/P%C5%99edstavivost>
3. Synesthesia Statistics | Neurological Numbers. *Synesthesia Test / Are Your Senses Crossing Paths?*[online]. Copyright © Copyright Synesthesia Test. All Rights Reserved [cit. 22.04.2018]. Dostupné z: <https://www.synesthesiatest.org/blog/synesthesia-statistics>
4. Chuť tónu, barva čísla; Synestezie – dar, o němž se moc nemluví. Časopis Vesmír. [online]. Copyright © VESMÍR, spol. s [cit. 30.03.2018]. Dostupné z: <https://vesmir.cz/cz/casopis/archiv-casopisu/2009/cislo-12/chut-tonu-barva-cisla-synestezie-dar-nemz-se-moc-nemluvi.html>

5. Why Do So Many Artists Have Synesthesia? - Science of Us. THE CUT: Style. Self. Culture. Power. [online]. Copyright © 2018, New York Media LLC. [cit. 10.04.2018]. Dostupné z: <https://www.thecut.com/2016/07/why-do-so-many-artists-have-synesthesia.html>
6. Synestézie. OSEL.CZ [online]. Dostupné z: <http://www.osel.cz/6200-synestezie.html>
7. sean-day. Synesthesia [online]. Dostupné z: <http://www.daysyn.com/sean-day.html>
8. Obecné typy - Carl Gustav Jung. [online]. Dostupné z: <http://jung.sneznik.cz/psychologie.htm>
9. Ambiversion. Meanings and Definitions of Words at Dictionary.com [online]. Copyright © [cit. 22.04.2018]. Dostupné z: <http://www.dictionary.com/browse/ambiversion>
10. Centrovert – Wikipedie. [online]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Centrovert>
11. Když za nás myslí had. Psychologie.cz [online]. Copyright © Copyright Mindlab s.r.o. [cit. 01.04.2018]. Dostupné z: <https://psychologie.cz/kdyz-za-nas-mysli-had/>
12. Co je to amygdala | Slovníček pojmů. Kurzy a školení emoční inteligence a osobního rozvoje | APAS [online]. Dostupné z: <https://apas.cz/slovnicek-pojmu/amygdala/>
13. Vyvojova psychologie-teorie. Specializacni Studium Vychovneho Poradenstvi [online]. Dostupné z: <http://www.ssvp.wz.cz/Texty/vyvojovkateorie.html>
14. Synestézie. *Časopis HOST* [online]. Copyright © 2018 [cit. 22.04.2018]. Dostupné z: <http://casopis.hostbrno.cz/archiv/2007/1-2007/synestezie>
15. Did Edvard Munch Find a Supernatural Power in Color?. *Smithsonian Magazine* [online]. Dostupné z: <https://www.smithsonianmag.com/arts-culture/did-edvard-munch-find-supernatural-power-in-color-180964832/>
16. HEYRMAN, Hugo. *Dr. Hugo Heyrman* [online]. Dostupné z: <http://www.doctorhugo.org/synaesthesia/art/index.html>
17. BERGER, Hans. *National Center for Biotechnology Information* [online]. Dostupné z: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/23485896>
18. MILLER, René B.. *Denver Art Museum* / [online]. Dostupné z: <https://denverartmuseum.org/article/staff-blogs/wassily-kandinskys-symphony-colors>
19. KAGAN, Jerome. *The long shadow of temperament* [online]. Cambridge, MA: Belknap Press of Harvard University Press, 2004 [cit. 2018-04-22]. Dostupné z: <http://site.ebrary.com/lib/natl/Doc?id=10314313>

6 **Resumé**

Silence

A photographic series carrying Silence. Not only in the title.

For the author, who is able to hear the visual sensation, is constant search for silence in our visual world the daily bread. How could be something like that possible? To hear what they see, taste what they hear or see what they feel, that is an ability of people with synesthesia. The true synesthesia is a given, unconditional and compulsory phenomenon - a way of perception, which connects different senses together. Therefore the perception of one always impulsively evokes the perception of the other.

Why to be concerned with seeking silence? Simply, there is potential in silence. There is space to immerge inside our inner world, to concentrate and contemplate. Within silence, the most expressive, vibrating and vivid moments happen. Inside.

The art installation of this thesis encourages introversion. It offers room for the simple act of perception of a unique and individual experience, letting us know self-consciously about itself in the noise of everyday life and after a little while, without any further attention, it plunges back inside its own inner world.

7 SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1

Ukázka z fotografické série Hearing Photography

Příloha 2

Ukázka fotografických instalací českých i zahraničních autorů

Příloha 3

Ukázka fotografické instalace na téma Únor 48

Příloha 4

Prostory vybrané pro instalaci této práce - Papírna, Plzeň, 1. patro

Příloha 5

Ukázka "tichých" fotografických obrazů od různých autorů

Příloha 6

Diagnostický test pro synestezii typu grafém -> barva

Příloha 7

Příklad díla Vasilije Kandinského, vycházející ze synestezie

Příloha 8

Ukázka prací (malba a objekt) ovlivněných synestezii - Carol Steen

Příloha 9

Ukázka fotografických prací ovlivněných synestezii - Marcia Smilack

Příloha 10

Ukázka finálních fotografií

Příloha 11

Půdorys 1. patra Papírny s vyznačeným vybraným místem pro instalaci

Příloha 12

Dokumentace finální instalace

Příloha 13

CD-ROM obsahující praktickou i textovou část DP

Příloha 1

Ukázka z fotografické série Hearing Photography

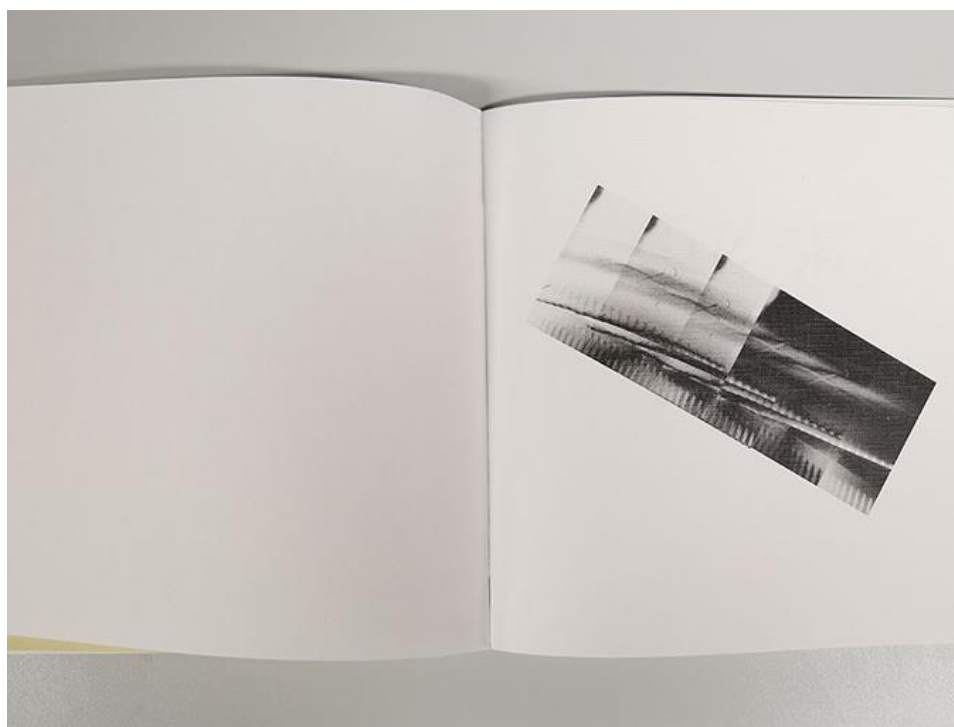
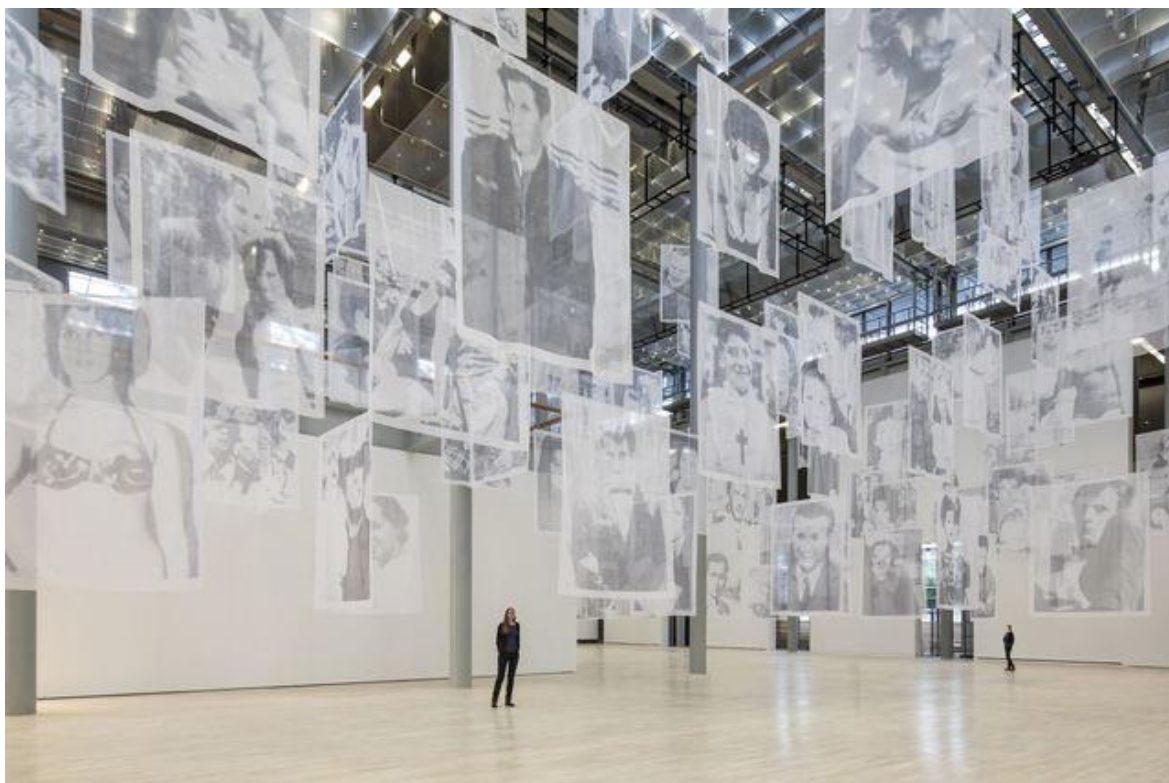

foto vlastní

Příloha 2

Ukázka fotografických instalací českých i zahraničních autorů

Christian Boltanski: *Moved*

Christian Boltanski – *Moved*. International Art Portal Huma3 [online]. Copyright © 2006 [cit. 23.04.2018]. Dostupné z: <http://www.huma3-archive.com/huma3-eng-reviews-id-867.html>

Aleš Kuneš: *Bojiště*

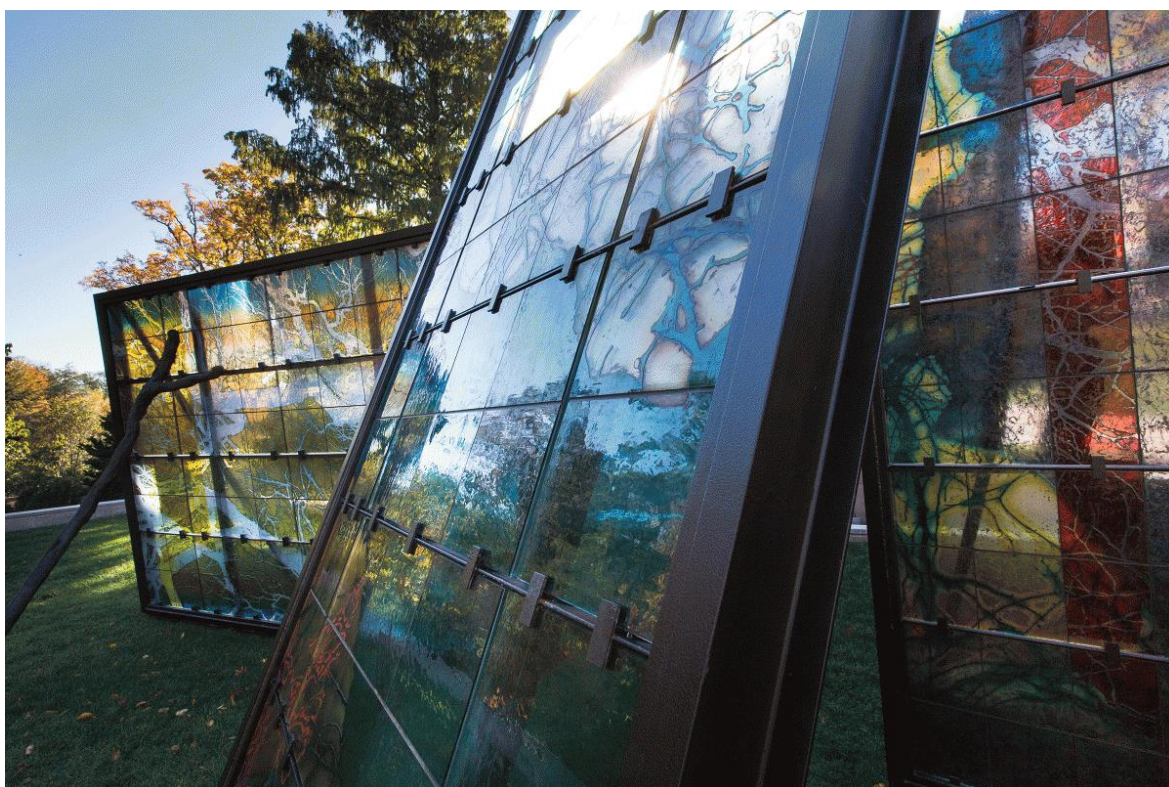
KUNEŠ, Aleš. Aleš Kuneš [online]. Copyright © 2006 [cit. 23.04.2018]. Dostupné z: <http://www.aleskunes.com/instalace.html>

Václav Kopecký: *Hotel Zenit*

Václav Kopecký. Drdova Gallery [online]. Copyright © [cit. 23.04.2018]. Dostupné z:
<http://www.drdovagallery.com/exhibitions/previous/vaclav-kopeccky>

Doug and Mike Starn: Instalace pro Princeton University Art Museum

Major New Sculpture Installed at Museum Entrance. Princeton University Art Museum [online].
Copyright © 2018 The Trustees of [cit. 23.04.2018]. Dostupné z:
<http://artmuseum.princeton.edu/story/major-new-sculpture-commissioned-museum-entrance>

Příloha 3

Ukázka fotografické instalace na téma Únor 48

foto vlastní

Příloha 4

Prostory vybrané pro instalaci této práce - Papírna, Plzeň, 1. patro

foto vlastní

Příloha 5

Ukázka “tichých” fotografických obrazů od různých autorů

Jiří Šigut: *Záznamy*

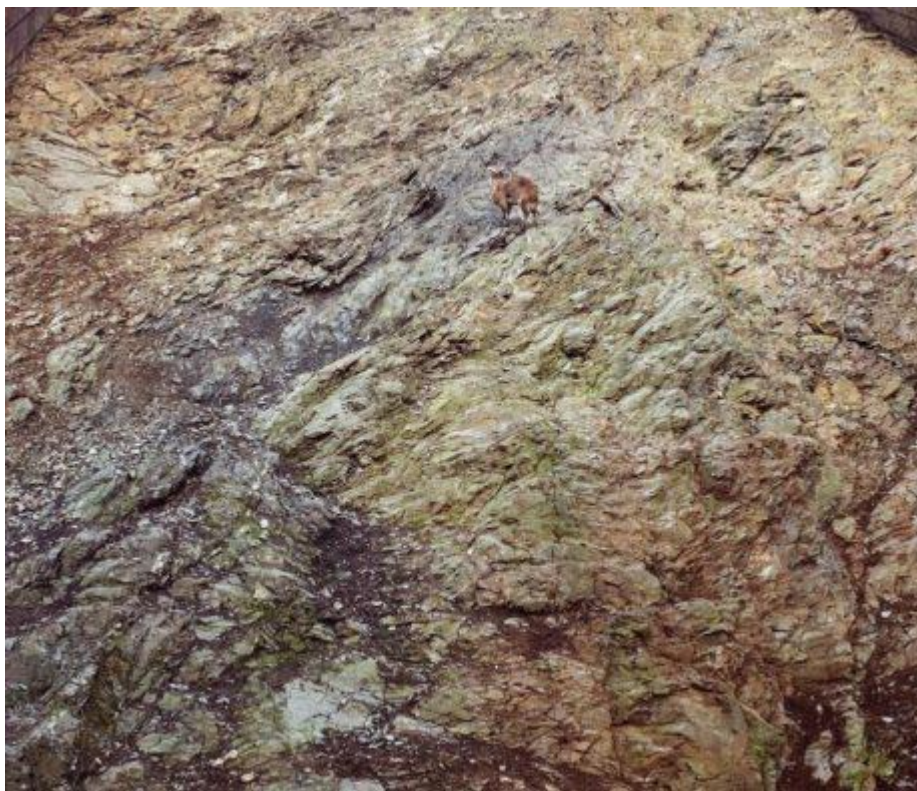
Jiří Šigut. Artlist - databáze současného umění: Artlist - Umělci [online]. Dostupné z:
<http://www.artlist.cz/jiri-sigut-551/>

Hiroshi Sugimoto: *Seascapes*

Portfolio: Hiroshi Sugimoto - Seascapes. C4 Contemporary Art [online]. Dostupné z:
<http://c4gallery.com/artist/database/hiroshi-sugimoto/seascapes/hiroshi-sugimoto-seascapes.html>

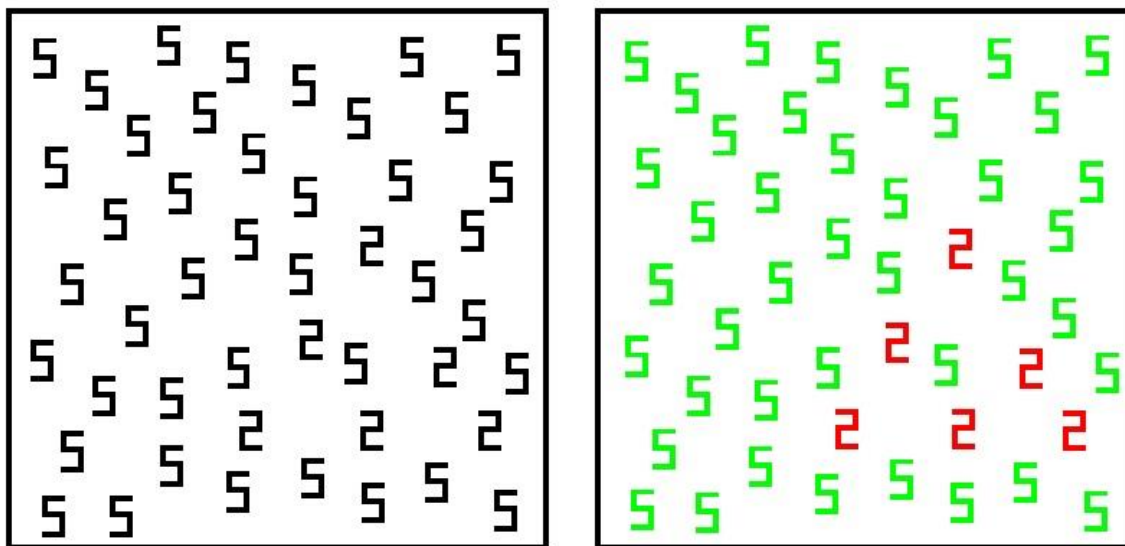
Jakub Skokan a Martin Tůma: *Zoolandscape*

Jakub Skokan & Martin Tůma. Fotograf Magazine [online]. Copyright © 2018 [cit. 23.04.2018].
Dostupné z: <https://fotografmagazine.cz/magazine/cultura-natura/profily/jakub-skokan-martin-tuma/>

Příloha 6

Diagnostický test pro synestezii typu grafém -> barva

Pozn.: Synestetik, vnímající odlišné barvy u číslic, bude schopen při pohledu na obrázek vlevo mnohem rychleji rozeznat ukryté dvojky mezi pětkami. Přestože ví, že číslice jsou černé, uvidí dvojky automaticky s "aurou" odlišné barvy (podobně jako na obrázku vpravo) ještě předtím, než se na ně vědomě zaměří.

Synestezie souvisí s hyperaktivními neurony. OSEL.CZ [online]. Dostupné z: <http://www.osel.cz/5997-synestezie-souvisi-s-hyperaktivnimi-neurony.html>

Příloha 7

Příklad díla Vasilije Kandinského, vycházející ze synestezie

Vasilij Kandinskij - *Fragment 2 for Composition VII*

Fragment 2 For Composition VII by Wassily Kandinsky. Curiator – The world's biggest collaborative art collection. [online]. Copyright © 2018 Readymade, Inc. [cit. 23.04.2018]. Dostupné z: <https://curiator.com/art/wassily-kandinsky/fragment-2-for-composition-vii>

Příloha 8

Ukázka prací (malba a objekt) ovlivněných synestezií - Carol Steen

Carol Steen: *Full view* - reprezentace autorčina vjemu poté, co akupunkturista vytáhl akupunkturální jehly z jejích zad.

Carol Steen: *Cyto* - autorčina objektová reprezentace jména neurologa Dr. Richarda Cytovice

Why Do So Many Artists Have Synesthesia?. THE CUT: Style. Self. Culture. Power. [online]. Copyright © 2018, New York Media LLC. [cit. 23.04.2018]. Dostupné z: <https://www.thecut.com/2016/07/why-do-so-many-artists-have-synesthesia.html>

Příloha 9

Ukázka fotografických prací ovlivněných synestezí - Marcia Smilack

Marcia Smilack: *Cello Music* - autorka stiskla spoušť fotoaparátu namířeného na hladinu vody ve chvíli, kdy na pokožce ucítila dotek saténu.

Why Do So Many Artists Have Synesthesia?. THE CUT: Style. Self. Culture. Power. [online]. Copyright © 2018, New York Media LLC. [cit. 23.04.2018]. Dostupné z: <https://www.thecut.com/2016/07/why-do-so-many-artists-have-synesthesia.html>

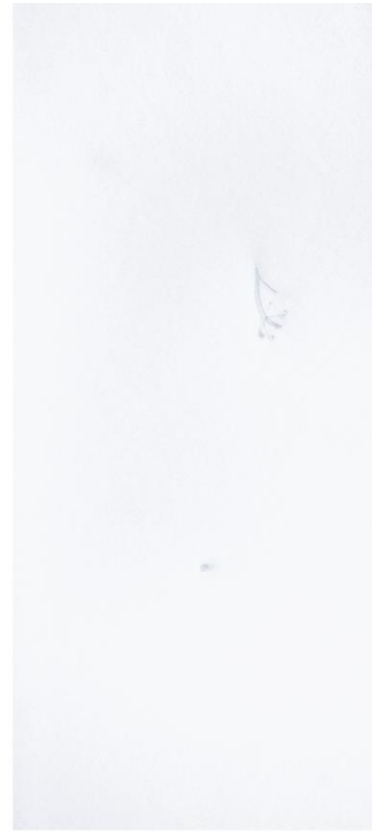
Marcia Smilack: *Study in White*

Smilack, Marcia. marcia smilack - reflectionist - synesthesia and photography [online]. Copyright © [cit. 23.04.2018]. Dostupné z: <http://www.msmilack.com/photographs.php?k=111>

Příloha 10

Ukázka finálních fotografií

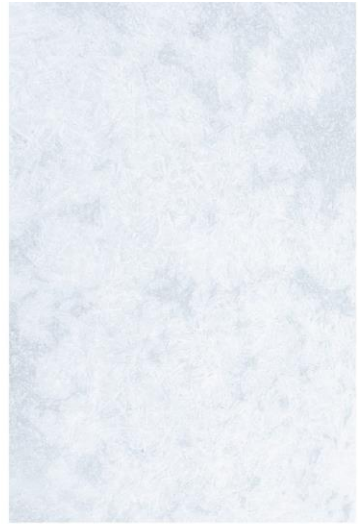
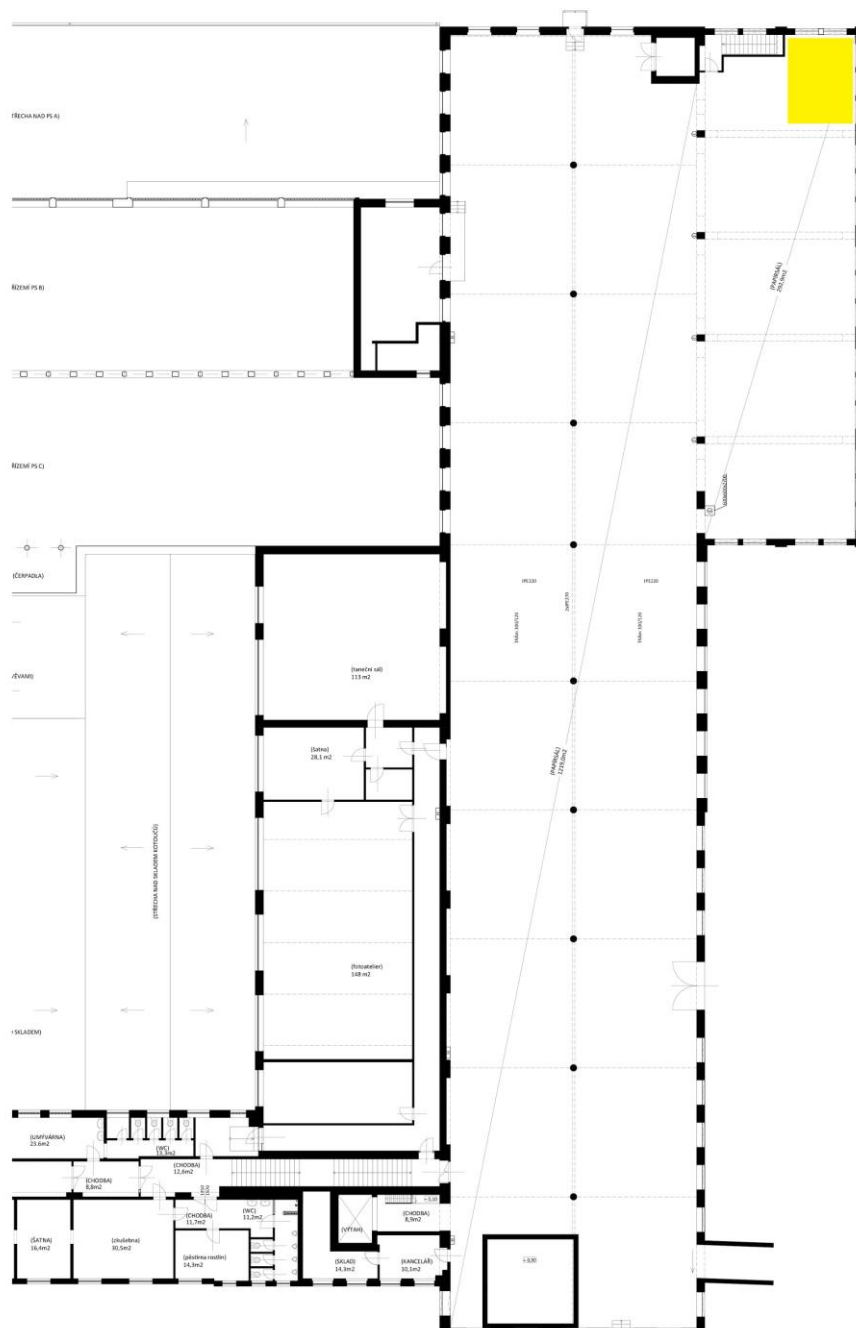

foto vlastní

Příloha 11

Půdorys 1. patra Papírny s vyznačeným vybraným místem pro instalaci

Půdorys poskytl Tomáš Strnádek, Papírna Plzeň

Příloha 12

Dokumentace finální instalace

foto vlastní